HOMAN

№ 97 (293) Hod III. Wilnia. 10 śnieżnia 1918 h. Cana 10 fen. (5 kap.)

Dżwinsk zaniat bolšewikami. Pryjechaŭ Joffe i 4 bolšewickija kamisary. Znosiny z Ryhaj razarwany.

WILNIA. Ad 10 da 22.XII. prywatny ruch na čyhunkach prypynien.

LONDON (Reŭter). 7.XII, Balfur zajawiŭ karespandentam, što dumka stwaryć sajuz narodaŭ z roŭnymi dla ŭsich prawami—heta absurd. Pawialičańnie čysła demakratyčnych hasudarstwaŭ nie zabaspečyć zachawańnia mira. Tut jon haworyć nie ab Niamieččynie, a ab nowych dziaržawach uschodniaje Europy. Ab demakratyi možna hawaryć tolki ŭ dziaržawach z wyšejšaj kulturnaja. Mirnyja konferencyja zajmiecca ŭparadkawańniem Rasiei. Za ciapierašnim rasiejskim uradam nie ha pryznać prawa na pasyłku tudy delehataŭ.

LIBAWA. Prybyŭšyja siudy hetymi dniami try anhlickija krejsery i 9 minanoscaŭ pajechali nazad u Kopenhagu.

BERLIN. Na niamiecki pratest proci rasiejskich napaściej na Narwu, Pskow i Klincy sawiecki ŭrad adkazaŭ, što jon zaŭsiody šukaŭ družby z niamieckaj armijej i što jon z swajho boku pratestuje proci sproby niamieckaha ŭradu kinuć cień na rasiejski ŭrad prad niamieckim narodam. Niamieckaja sałdackaja rada uschodniaha frontu z hetaj pryčyny zajaŭlaje, što ab planowaj napaści rasiejskich wojsk nie wyżywaje sumlewańnia i što rasiejskaja zajawa — brachnia.

BERLIN (W.T.B). 8.XII. Spaŭniajučyj kamitet berlinskaj rady rab. i sałd. wyskazaŭ rasiejskamu ŭradu swajo zdawoleńnie žadańniem jaho niedapuścić stycak z niamieckim wojskam. «My witajem jašče raz abiacanku pasłać na żjezd niamieckich rad delehataŭ ad Rasiei».

BERLIN (W.T.B.). 8.XII. Umiarkawanyja socyalisty naładzili siahońnia 13 mitynhaŭ, na jakich pramoŭcy ich hawaryli na temu «socyalizm i demakratyja». Radykalnyja (niezaležnyja) socyjalisty saz wali try mitynhi pad adkrytym niebam. Ich pramoŭcy hawaryli ab niebaspiecy kont rewalucyi. Sajuz «Spartak» (bolšewiki) mieli swoj schod ŭ parku Treptow, na katory zyšłosia kala 3.000 duš. Miž inšym pramaŭlaŭ Libknecht. Razuchaŭ i bitw nie było.

WILHELMSHAFEN (W.T.B.). 8.XII Sałdackaja rada pry feldmaršałku Hindenburgu zajaŭlaje, što ŭsie spadziawańni jak lewych, tak i prawych na armiju z frontu nia spoŭniacca. Front staić za plačyma ŭradu Eberta-Haaze i damahajecca chutšejšaha sazywu ustanoŭčaha sejmu, u wybarach da katoraha pawinna prynimać učaście i armija z frontu.

BERLIN. 9.XII. Narady uradu i spaŭniajučaha kamitetu dawiali da poŭnaj zhody miž imi.

BERLIN (W.T.B). 8.XII. Siahońnia tut žjawilisia piarednije časci anhlickich okupacyjnych wojsk.

MIULHEJM ((W.T.B) 8.XII. «Stalowyja barony» Aŭhust Tissen, Frydrych Tissen, Edmund Stines i hieneralnyja dyrektary stalowalitniaŭ areštawany radaj sałdackich i rabotnickich deputataŭ za zdradu hasudarstwa: jany prasili sajuźnikaŭ zaniać pramyšlenyja akruhi, kab zabaspiečyć ich fabryki ad mahčymych narodnych razruchaŭ. Areštawanych pawiazuć u Berlin i addaduć ich tamaka pad sud.

Areštawanyje pasłali impierskamu kancleru telehramu z pratestam proci areštu i z zajawaj, što jany nie winawaty ŭ tym, što na ich uzwodziać.

PRAHA ČESKAJA (W.B.T.). 8.XII. Na asnowie umowy miž wenhierskim wajennym ministerstwam i francuskaj hłaŭnaj kamandy wenhierskija wojski ačyščajuć Słowackija Komitaty.

HAAGA. Złučanyja Štaty dali pazwaleńnie na swabodny wywaz jačmieniu, aŭsu, kukuruzy i kawy.

HAAGA. 8.XII. B. anhlicki wajenny minister zajawiŭ, što Anhlija mobilzawałasia za 30 hadzin da abjaŭleńnia wajny.

PARYŽ. (W.T.B.) 8.XII. Puankare i Klemanso wyjechali ŭčora ŭ Mec.

PARYŽ (W.T.B.). 8.XII. U časie styčki pry Šato Re zabity 68 i ranieny 61 asoba.

BERLIN (W.T.B). 8.XII. Wialikaja berlinskaja sałdackaja rada pierawahaj 173 hałasoŭ proci 76 adkinuła pradłažeńnie pry wybary delehataŭ na žjezd sawietaŭ (rad) kirawacca pryncypam raŭnapraŭstwa rabotnikaŭ i sałdataŭ.

BIEŁASTOK. Addziely tutejšych niamieckich bankaŭ 11 śnieżnia jeduć u Niamieččynu.

SUWAŁKI. U apošnim časie tut iznoŭ žjawiłasia šmat padroblenych «niamieckich» rubloŭ.

Wilnia, 6 śnieżnia 1918 h.

Aściarožna, krok za krokam pasoŭwajucca ŭpierod bolšewickija wojski, zanimajučy ŭsio nowyja abšary Biełaruskaj ziamli ŭ śled za adchodam niamieckich okupacyjnych armij. A razam z hetym miž bolš zamožnymi stanami šyrycca strach pierad anarchijai, strach pierad znistažeńniem usiaho, što jany prydbali i pryzapasili praz doŭhija hady.

Strach heny wyzywajuć nia hetulki sami bolšewiki, skolki bandy hrabiežcaŭ, jakija napływajuć da nas z Rasiei pierad rehularnymi bolšewickimi wojskami. Jany rabujuć usio i ŭsich i niearhanizawany narod nia maje siły baranicca ad ich.

A poruč z imi rabujuć naš kraj roznyja ciomnyja elementy spamiž tutejšych ludziej, karystajučy z taho, što niamieckija ŭłaści wyłahodziać, a krajowaja ŭłaść tolki pačać arhanizawacca.

Kab baranić žyćcio i mieńnie žycharaŭ Kraju, patrebna krajowaja arużnaja siła—swajo wojska, jakoje nie dało-by šyrycca anarchii i pamahło by našamu narodu zawiaści nowy ład na swajoj ziamli. Dy hetaha mała: treba, kab uwieś naš narod byŭ arhanizawany, kab kožnaja wioska, kožnaja wołaść praz swaich wybarnych deputataŭ i swaje wałasnyja rady sama kirawała swaim žyćciom. Tady uzmacujecca siła našaha narodu, i jon dašć družny i mocny adpor usim, chto cikuje na jaho mieńnie, žyćcio i wolu.

Asabliwa wolu našu pawinny my ŭ hety mament baranić. Bo z roznych kancoŭ praciahiwajucca da nas praha-

I. Sierbaŭ.

Ab biełaruskaj narodnaj pieśni.

(Hladzi «Homan» № 96).

Paśla maładoj pryjaždžajuć jaje bližejšyja swajački-wiačarnicy, katoryja, razam z świakrywioj i chryščonaj matkaju maładoha ścielać u kleci paściel i wiaduć maładych spać. Wiačarnicy družna piajuć:

Čornaja hałačka
U sad palacieła,
Maładaja Hannačka
Spać zachacieła.
Oj, ci ŭ kleć wiadziecie
Maładuju spać,
A ci tut kładziecie
Jaje načawać!
Puchowuju paścielku
My paścielem,
Biełuju skacierku
Joj zaścielem.
U kleć maładuju
My pawiadziom,
Spać na piarynie
Jaje pakładziom!

Padniaŭšy maładych z paścieli, wiačarnicy zawiwajuć maładuju i žałobna piajuć:

Zawiwanačka płača,
Zawiwacca nia choča.
Naša Hannačka chmielna
Swaju kosačku ścierła.
Oj, ścierła i žmiała,
Dy pad čepčyk schawała! *)

* * *

U paniadziełak rana
Niešta sinia mora ihrała
Tam naša maładaja
Dy wadzičańku brała.
Oj, wadzicu čarpała,
Usio na bok pazirała.
— Ci nia jedzie moj tatka,
Ci nie wiazie wykupa?
Och, ci ja tut pradadziona,
Ci zamuž addadziona?
Kali ja zapradadziona,
Niachaj mianie wykuplaje;
Kali żamuž addadziona —
Čamu nie pryjaždžaje
Dački swaje prawiedaci,
Žyćcia maho pahladzieci! **)

Pasaha i prydanyja. Nazaŭtraje hości maładoj wiazuć jaje pasahu. Na pieršaj churmancy wiazuć kubieł, na katorym siadzić małodšy brat maładoje i muzyka. Na inšych churmankach jeduć prydanyja i piajuć:

Oj, pazwali mianie
U prydanki —
Čarki harełki
Nie dali.
Och, kab ja wiedała,
Nie pašła-b,
Ci ja-ž raboty
Nie našła-b!
Oj, ŭ zapiečku-b sabie
Siadzieła,
Dy kudzielečku-b
Wiarcieła.
Naprała-b pačatak
Z wušatak,
Naprała-b praścień
Z bieraścień! *)

U maładoha prydanyja šumna skačuć na łwach, piajučy:

Oj, dzie wy našu
Maładuju dzieli:
Ci pa wadu pasłali,
Ci ŭ kleć schawali?
Kleć adčyniecie,
Nam jaje pakažecie!
My ž jaje nie 'dbiarom,
Nazad nie pawiaziom.
My-ž jaje nie 'ddawali,
U pročki nie 'dhaniali.
Sama jana zachacieła —
Zamuž palacieła! **)

* * *

Čamu nam nia pieć,
Čamu nia hulać,
Kali naša Hannačka
Charašeńka pryšła!
Jak mać radziła,
Tak jana chadziła.
Jak była pad chrastom,
Tak stała pad wiancom.
Jak była ŭ pialuškach,
Tak stała ŭ žanuškach!.... **)

Paśla abradnaj časci na wiasielli bywajuć bali, na katorych piajucca pieśni, uzwyššannyja jak dziela žmiestu, tak i dziela swajho napiewu. U hetych pieśniach wykazawajecca siamiejnaje hora, žyćcio žonki, tuha dziaciuka.

*) Kulšyčy.
**) Taksama

*) Kulšyčy.
**) Taksama.

witvja ruki čužyncoŭ, kab iznoŭ nas paniawolić, kab ustanawić nad nami čužackuju ŭłaść i wyrwać ad našaha narodu toje, što dla jaho zdabyła rewalucyja: ziamlu.

My nia wiedajem, što sulić nam zaŭtrašni dzień. Nia wiedajem, jakija nowyja niaščaści žduć našu Baćkaŭščynu. Ale što-b ni zdaryłasia, my ŭsio pieracierpim, kali budziem mieć moc sami ŭ sabie.

Dziela taho, kab henu moc u sabie wytwaryć, ciapier najlepšy mament. Wychodziać okupacyjnyja ŭłaści, i pa ich astajecca pustoje miesca. My i pawinny stwaryć swaju ŭłasnuju ŭłaść, bo jak my ciapier praśpim, dyk uładu nad nami zabiare niechta druhi.

Ciapier da ŭsich biełaruskich pawietaŭ (Krejzaŭ) naznačajucca kamisary-biełarusy. Jany buduć pamahać našamu wiaskowamu narodu arhanizawacca. Jany daduć u kožnym prypadku dobruju radu, jak i što rabić. Tolki my sami spać u šapku nie pawinny, bo što my ciapier prapuścim, taho mo' nikoli ŭžo spahnać nia ŭdasca.

Pabieda Pietlury.

Užo niekalki tydniaŭ tamu nazad na Ukrainie uźniałasia wostraja aružnaja baraćba miž ukrainskim narodam i hetmanskim uradam.

Hetman Ukrainy, Skoropadskij, jak wiadoma, zachapiŭ u swaje ruki ŭłaść gwałtam — z błahasławienstwa staroha niamieckaha prawicielstwa. Zusim čužy ukrainskamu narodu, hety maskoŭski hienerał zrazu-ž pawioŭ palityku abmaskoŭleńnia Ukrainy i zwarotu jaje iznoŭ pad panawańnie «jadynaj, niedzialimaj» Rasiei. Dziela henaje mety jon zhawaryŭsia z načalnikami rasiejskich dabrawolčeskich armij—Krasnowa, Dienikina i inš., kab razam z imi pačać pachod u Maskwu —proci bolšewikoŭ i pasadzić tamaka na pasad nowaha cara.

Suproć hetaha padniaŭsia ŭwieś ukrainski narod. Ukrainski Nacyjanalny Sajuz, u katorym złučylisia ŭsie ščyryja ukrainskija demakraty, apawieściŭ na ŭwieś kraj, što niwodzin ukrainiec nie pawinien mišacca ŭ unutranyja sprawy Maskoŭščyny. Usie ukrainskija siły pawinny być addadzieny na budawańnie niezaležnaj Ukrainskaj Narodnaj Respubliki — biez nijakich caroŭ i hetmanaŭ. I woś na Ukrainie ŭźniałosia paŭstańnie proci hetmanskaj ułaści pad kamandaj wiadomaha ukrainskaha rewalucyaniera Pietlury.

Z usich kancoŭ kraju papłyli hramady ščyrych synoŭ Ukrainy da armii Pietlury. Z kožnym dniom raśli siły rewalucyanieraŭ, kirujučysia na stalicu Ukrainy—Kijeŭ. Darma sajužnickija dziaržawy pałochali ich, što zachwat Kijewa wojskam Pietlury jany buduć ličyć wystupleńniem proci sajuźnikaŭ; ništo nie mahło supakoić hniewu narodnaha. Paśla čyślenych bitw „pietluraŭcy" padyšli da Kijewa.

6 śniežnia ŭ Wilniu pryšła radasnaja wiestka: wojski Pietlury zdabyli Kijeŭ šturmam, hetmanskija najmity paddalisia im. U pałon uziata 10,000 sałdatoŭ i 500 aficeraŭ.

Witajučy hetu pabiedu ukrainskaha narodu nad panawańniem maskoŭščyny, my bačym u joj pradwieśnika pabiedy wialikaj i światoj idei *niezaležnaści Ukrainy*. Ale baraćba jašče nia skončana: jašče stajać na Ukrainie warožyja siły pad kamandaj Dienikina i inšych maskoŭskich hienerałaŭ, jakija maniacca ad Ukrainy pačać adbudowu staroj samadziaržaŭnaj Rasiei. I my zyčym ukrainskamu narodu siły i enerhii u zmahańni z hetymi čužakami, bo pabieda idei niezaležnaści na Ukrainie —heta pabieda jaje i na Biełarusi, i na ŭsich tych ziemlach, jakija ŭ časie suświetnaje wajny i rewalucyi wyrwalisia z-pad maskoŭskaha panawańnia.

I. Mieleška.

Ab raźwiazcy ziamielnaha pytańnia. *)

(Kaniec).

Usie razhledžanyja ziamielnyja prahramy twarylisia ŭ časie baraćby za ŭłaść miž narodam i panami, za katorymi stajaŭ urad. I ŭ kožnaj prahramie jarka prabiwajecca heta baraćba: rewalucyaniery pakazwali sialanam na ziamlu, kab paciahnuć ich da zmahańnia z carskim panawańniem, i swaimi ahrarnymi prajektami manilisia zdawolić intaresy *tolki* chlebarobaŭ; kaz onnyja i buržuaznyja prahramy baranili karyści *tolki* panoŭ. Ale i adny i druhija zabywalisia ab adnym: što ziamla pawinna słužyć nia tolki wiaskowym a ŭsiamu narodu i ŭ tym liku miastowym rabotnickim massam, što jana kormić *uwieś kraj—usich žycharaŭ jaho.*

Tolki ŭwieś narod u swaim celym maje prawa rasparadku ziamloj, tolki jon — najwyšejšy haspadar usich ziamielnych abšaraŭ i pryrodnaha bahaćcia kraju — lasoŭ i nietraŭ ziamli. Hetaje prawa rewalucyja ciapier za im i ŭmacawała. I narod naš pawinien wydać taki zakon ab ziamli, kab dajści zrazu dźwioch met: *zdawolić ziamloj małaziamielnych i biezziamielnych chlebarobaŭ i zabaspiečyć chleb dla ŭsiaho kraju.*

Małaziamielnyja i biezziamielnyja sialanie majuć *prawa* na ziamlu — na toje, kab jany mahli z jaje žyć swajej pracaj. Ale hetaje prawa uskładaje na ŭsich chlebarobaŭ i *abawiazak*: dabywać chleb i dla tych, chto žywie ŭ mieści i pracaj swajoj wyrablaje ŭsio, što patrabuje naša wioska dla dušy i dla cieła. Kali ž hlaniem na sučasnaje palażeńnie sielskaje haspadarki ŭ našym kraju, dyk ubačym, što tut sialanskaja haspadarka — pierawažna małaziamielnaja, wiadziecca błaha (bo haspadar ciomny i nia maje wolnych hrošy na palapšeńnie jaje) i daje zusim mała chleba — adno kab prakarmić siamju chlebaroba i časam pud-druhi pradać u susiednim miastečku na apłatu padatkaŭ. Nie sialanskaja, a dwornaja haspadarka była dahetul hłaŭnym dastaŭcam chleba dla našych miest.

Kali my haworym ab prawie małaziamielnych i biezziamielnych chlebarobaŭ na ziamlu, dyk heta značyć, što im *ziamlu treba dać. Heta i robić rewalucyja.* Ale skul uziać henu ziamlu? Wiadoma, što ŭ našym kraju kazionnych ziamiel šmat, dy heta pierawažna adzin tolki les, katoraha źniščyć nielha: jon-ža našaje najwialikšaje bahaćcie! Zusim mała ŭ nas i ziamiel udzielnych, carkoŭnych, kaścielnych i manastyrskich. Dyk jasna, što ŭsich ich, razam uziaŭšy, nia chopić dziela nadziełu ŭsich małaziamielnych i biezziamielnych sialan. Značyć, treba ŭziać ziamlu ad panoŭ, u rukach katorych — 40% usich ziamielnych abšaraŭ Biełarusi. I zakon ab ziamli, jaki pawinien być ustanoŭlen narodnymi deputatami na našym *ustanoŭčym sejmie*, zahadaje *psymusowy* pierachod dwornych abšaraŭ u ruki narodu. Dawoli ŭspamianuć, što jak staryja rasiejskija zakony, a tak i zakony ŭsiaho świetu pazwalali prymusam brać prywatnuju ziamlu pad čyhunki, wulicy, darohi i na inšuju ahulnuju patrebu; ziamielnaja ž reforma —heta najwialikšaja ahulnaja patreba, bo ad jaje zaležyć byt i ščaście miljonaŭ ludziej!

Prykład Wialikarasiei, ab jakim užo tut uspaminałasia, i pakazwaje, jak *nia treba i nia možna* prawodzić raździełu panskich ziamiel. Tamaka sialanie prosta napadali na dwary, raźbirali i rezali skacinu, niščyli mašyny i prylady, jakija ŭ sialanskaj haspadarcy nie mahli być užywany, a budynki najčaściej palili. Ziamlu dzialili hetak, što kožyn braŭ jaje stolki, skolki zdaleŭ zachapić. Z swaimi ž soškami, jakija nie źmianilisia za tysiaču hadoŭ, sialanie, padzialiŭšy dwornyja abšary, nie mahli wyrabić usiaje ralli. Nia mienš pałowy ŭsiej ornaj ziamli ŭ Wialikarasiei sioleta pustawała. Hetak u Rasiei, zdawion-daŭna karmiŭšaj niekalki čužych dziaržaŭ swaim chlebam, uźniaŭsia strašenny hoład, i miesty, nia majučy čaho jeści, abjawili praŭdziwuju wajnu wioskam, pasyłajučy ŭ ich za chlebam wajennyja ekspedycyi.

Samo saboj zrazumieła, što ab sprawiadliwaści pry takim raździeli nichto i nia dumaŭ: chto z sialan mieŭ mnoha, u taho stałosia jšče bolš, a ŭ małaziamielnych časta husta ŭsio astawałasia pa staramu. Hetaha ŭ nas nie pawinna być. Rewalucyja dała narodu prawa na ziamlu, i jon jaje woźmie, jak zakonny waładar, ale tolki pawodłuh sprawiadliwych, wydanych im ža, zakonaŭ. Nijakija napady i razhromy nia majuć nijakaje mety; bolej taho: jany škodny i niebaspiečny dla samoha narodu, — jak dla sialan, pamiž katorymi moža uźniacca ŭnutranaja baraćba, tak i asabliwa dla miastowych rabotnickich mass.

Ziamlu treba dzialić z tołkam i razumna. Treba zrabić akuratny ziamielny spis: skolki ziamli maje kožnaja sialanskaja haspadarka. Tady pawinna być ustanoŭlena: pry jakim raźmiery haspadarki sielanin zdaleje nia tolki prakarmić siabie i siamju, ale i pradać dla miesta patrebnuju mieru chleba. Inačaj kažučy: treba namecić *plan racyjanalnych drobnych sialanskich haspadarak*, jakija ŭsie razam dawali-by hetulki chleba, kab ad raździełu dwornych ziamiel nie zrujnawałasia našaje ekanamičnaje žyćcio i nie nastaŭ-by hoład.

*) Hl. pačatak u № 96.

Wiasiołaja biasiedačka
Idzie, moj tatka pje.
Jon pje, jon pje, radzimy moj,
Za mnoj pasły šle.
Ja, małada—małdziusieńka,
Zabawiłasia;
Za kurami, za husiami
Zamieškałasia;
Dy za toju za ptuškaju,
Za žurčukaju.
Žurawačka pa bieražku
Pachadžawaje,
Pałyn trawku šaŭkowuju
Sščypkawaje.
Što na toj-ža na bok raki
Stajać try dwarki.
Što u tych-ža u dwaročkach
Žywuć try kumy.
— Wy kumački-hałubački,
Siastrycy majeł
Jak budziecie na łuh iści,
Hukajcie mianie!
Jak budziecie kraski ščypać,
Naščyplecie mnie.
Jak budziecie wianki wici,
Sawicie i mnie.
Jak budziecie ŭ Dunaj puskać,
Puścicie i moj.
Dy ŭsie wianki na wierch pływuć,
A moj patanuŭ.
Dy ŭsie družki z wajny iduć.
A moj nie wiarnuŭś.

* * *

Horačka maja
Krutaja;
Mamačka maja
Radnaja!
Za što ty mianie
Skarała,
Dy za pjanicu
Addała?
Nia to pjanica,
Što dzień pje,
A to pjanica,
Što dni tre.
Jon na wulicy
Usich łaje,
A prydzie damoŭ
Mianie bje!
Mać dačušačcy
Hamonie
Jna dačuščy
Hawora:
— Uważaj, donia,
Uważaj,
Dy ŭ zialony sad
Ubiahaj.
U zialonym sadu
Ziaziula, —
Ina wiakuje —
Kukuje!
— Nichto ziaziuli
Nia čuje, —
Tolki pačuła
Siastryca.
Pačuła mianie
Siastryca,
U bradu wadu
Biaruču,
Čystuju wadu
Biaruču,
Čeraz horačku
Niasuču.
Nichto horački
Nia zryje,
Nichto horačka
Nia źmienie.
Zryje horačku
Wadzica,
Źmienie horačka
Ziamlica! *)

* * *

Oj, ja ŭ hory naradziłasia,
Ka mnie hora prykaciłasia.
Jak była ja dy ŭ pialušačkach,
Hora majo ŭ pacušačkach.
Jak ja ŭ lulcy kałychałasia,
Jak ja stała kala ławački,
Hora majo mnie ŭ rukawački.
Jak stała ja pa chacie chadzić,
Hora mianie pad ručki wadzić.
Jak stała ja kala piečački,
Majo hora mnie za plečački.
Na wulicy pjajuć pieśnki,
Majmu horu pieć nia chočacca.
U śled za mnoju ŭsio wałačycca.
Jak pajdu ja ŭ zialony sad,
Sama siadu pad ihrušačkaj.
Ja ad hora scharaniłasia,
Mianie hora nie zabyłasia! *)

« * »

Dalej budzie.

*) Kulšyčy.

Dla hetkich racyjanalnych haspadarak i treba ŭziać zarli stolki, *skolki prydziecca i dzie prydziecca.*

Pakul budze prawodzicca ŭ žyćcio zakon ab ziamli, nielha dapuścić, kab haspadarka na dwornych abšarach spyniłasia choć na adzin mament. Pierachod panskich ziamiel u *nacyjanalny ziamielny fond (zapas)* pawinien adbywacca ŭ mieru raźwiccia kamornickich rabot pa raždziełu i pryspasableńnia sialan da pierastrojenych na nowych asnowach chutaroŭ.

Samo saboj razumiejecca, što poruč z nadzełam małaziamielnych i biezziamielnych chlebarobaŭ ziamloj i ustrojstwam racyjanalnych drobnych haspadarak (ferm) narodnaja ŭłaść pawinna pawiaści prawilnuju ziamielnuju palityku: nawučać sialan lepšych sposabaŭ haspadarki (škoły, lekcyi, pakaznyja chutary, wystaŭki i inš.), nałaczić im dastupny i tanny kredyt jak na drobnyja haspadarskija patreby, tak i na melioracyju; dzie heta wymahaje lišnie wialikich wydatkaŭ, prawodzić melioracyju na ahulny košt; pamahać u kupli lepšych mašyn i pryład da pracy, štučnych hnajoŭ i inš.; pamahać u arhanizacyi sielska-haspadarskich promysłaŭ, paddzieržywać usiakija chaŭrusy (kooperacyja) i h. d. I čym bolš enerhična budzie wiaścisia hetkaja rabota, tym chutčej ziamielnaja reforma dojdzie kanca, tym chutčej sialanie zdalejuć uziać u swaje ruki ŭsiu ziamlu i pryniać na swoj adkaz sprawu karmleńnia swaim chlebam usiaho našaha narodu, — chlebam, za katory dastanuć z miest usio patrebnaje ŭ haspadarcy.

Haworačy ab ziamli, nielha nie ŭspamianuć ab našych lasoch.

Uhladajučysia na toje, jak apošnija hady pustošyli našy lasy roznyja spekulanty i jak wyniščyła ich «lasnaja haspadarka» za čas wajny, mimawoli žnimaje strach za našu budučynu — za budučynu Kraju, jaki abrabowywajuć z jaho najdaražejšaha bahaćcia. Lasy — heta naš nacyjanalny skarb, heta našaje zołata, naša budučaja waluta pry wypusku dziaržaŭnych kredytak. A paśla mira na ich nakinucca nowyja roi spekulantaŭ: ułaśniki lasoŭ, padupaŭšyja na hrošy za wajennyja časy, pastarajucca čym chutčej zamianić ich na hrošy i iznoŭ hučna i šyroka zažyć... Het ha dapuścić nielha: užo ciapier hasudarstwienaja ŭłaść u našym kraju, jakaja-b jana ni była, pawinna zabaranić pradažu lesu na tolki kazonnaha, ale i prywatnaha, a ustanoŭčy sejm pawinien wydać zakon, što *ŭsie lasnyja masywy*, tak sama, jak i nietry ziamli i wody, *stanowiać nacyjanalnaje mieńnie*, haspadarka katorym budzie znachodzcca ŭ rukach narodnaha uradu.

a-n a.

ADOŽWA

Nacyjanalnaha Mužyckaha Sajuza.

Siabry!

Kali ŭsie narody rupiacca ab swajoj ziamli i woli, u nas u miežach našaha kraju, worahi swabody pamieščyki i niekatoryja, pradaŭšyjasia panom sialanie i duchawienstwa ŭsimi siłami starajucca dabicca kab ani ziamli, ani woli nam nie dastałosia.

Karystajučy z našaj ciemnaty na schodkach, u kaściele i ŭsiudy dzie možna, žbirajucca podpisy ab pryłučeńni našaha kraju da Polščy i sialanie časami padpisywajuć na swaju zhubu.

Ci nam patrebna pryłučeńnie da Polščy? Nie! Pryłučeńnie da Polščy patrebna tolki panom. Pany čujučy strach prad mužykom, što jon wyciahnie ruki pa panskuju ziamlu, žlituju potam i krywioj pracoŭnaha narodu,— pany — bajučysia kab nia stałasia sprawiadliwaść narodu, ciahnuć da Polščy, spadziajučysia, što polskaje prawicielstwa, złožanaje z takich samych panoŭ, jak i jany, abaronić ich i nia dapuścić da addačy ziamli narodu.

Nia dajcie sabie ašukać waŭkom u awiečych skurach. Pamiatajcie. što kožny, chto ciapier idzie ŭ ruku z panam heta worah narodu. Nie zapisywajciesia ni ŭ jakija panskija arhanizacyi, adciahiwajcie i swaich siabraŭ ad zapisaŭ u panskuju samaabaronu, a tym bolš ŭ legiony. Pamiatajcie, što heta jość panskaja siła, z katoraj pany majuć radzieju nałažyć łancuhi na na našy ruki, a mo' i zawiaści — nowuju panščynu.

Što treba rabić?

Treba wybrać wałasnyja i pawiatowyja kamitety składajučysia z 7 asob. Dawiedacca, ab tym, jak wybirać kamitety mužycki Sajuz radzić u abwiestkach pawiatowych kamisaraŭ.

Pamiatajcie, što ad uziaćcia sialanami ŭ ruki ułady ŭ wołaści zaležyć swaboda narodu, hetakim tolki paradkam sialanie mohuć dabicca ziamli i woli.

Wybirajcie ŭ wałasny kamitet tolki tych, chto patrapić baranić našaj sialanskaj sprawy. Chaj nia budzie ŭ kamitecie ni adnaho panskaha słuhi.

Chaj žywie wolnaje sialanstwa!

U Wilni i wakolicach

× **Patrebny biełaruskija wučycielki** Zwarcčawacca ŭ Biełaruskuju Radu Wilenskaja wulica № 33.

× **Niamieckija wojski astajucca?** Centralnaja rada Uschodniaha frontu žwiarnułasia ŭ Berlin z prośbai, kab naznačanyja dziela abarony uschodnich prawincyj dywizii byli pasłany ŭ zaniatyja ziemli byŭšaj Rasiei. Hetaja sprawa wielmi śpiešnaja, i centralnaja rada spadziajecca, što pasyłka henych dywizij u zaniatyja ziemli pačniecca nie adkładajučy

× **Niamieckija bataljony achwotnikaŭ**, jakija tworacca ŭ miežach Litwy, zamieniać wyjaždžajučych u baćkaŭščynu starych sałdatoŭ i baćkoŭ siamiej.

× **Centralnaja sałdackaja rada ŭ našym kraju.** Z pryčyny złučeńnia hłaŭnaj kamandy 10 armii z Militär-Gouvernement Litauen, nowaja centralnaja sałdackaja rada ŭ kraju budzie składacca z 36 členaŭ — pa 16 asob ad armii i ad Mil.-Gouv. Litauen.

× Zahadam Hlaŭnakamandujučaha 10 armijej Militär-Gouvernement Litauen prysłuchaje hłaŭnaj kamandzie armii.

× **Ewakuacyja niamieckich wojsk.** Centralnaja sałdackaja rada uschodniaha frontu apawiaščaje, što 6 śniežnia z ziamiel byŭšaj Rasiei wywiedziena tolki kala čwierci ŭsich niamieckich wosk. Najmienš wywieziena z Ukrainy.

Z Wilni ŭ Niamieččynu adychodzić ciapier kožyn dzień 21 pojezd.

Dyrekcyja čyhunak 5 apawaščaje ab zabaronie pierawozki prywatnych asob i hruzaŭ na wuzka kalejnai linii Świanciany—Poniewież.

× **Karty na chleb žonkam zapasnych** na studzień buduć wydawacca u Štadhaŭptmana, Daminikanskaja 3,—

dla 4	cyrkułu	—	9 i 10	śniežnia
„ 6	„	—	10 i 11	„
„ 7	„	—	11 i 12	„
„ 8	„	—	12 i 13	„
„ 1	„	—	14	„
„ 5	„	—	16	„
„ 3	„	—	17	„
„ 2	„	—	18	„

Chto nieatrymaje swaich kart u hetyja dni, moža atrymać ich jašče 19 i 20.

Z USIAHO KRAJU.

Polskija pany razahnaty.

Pa wioskach becyrku Andrejewa Wilenskaha pawietu byli wybrany wybiralniki ŭ becyrk (wołaść). Usich wybiralnikaŭ nabrałasia kala 90 čaławiek. U čaćwier 5 śniežnia ŭsie wybiralniki sabralisia ŭ m. Turhieli, kab z pamiž siabie wybrać wałasny kamitet. Pry hetym tut stałasia hetkaje zdareńnie. Zaŭziaty polonizatar, ks. dziekan Sepecki razam z polskimi panami ŭpuścili čaść spahadajučych sabie ludziej u klabaniju, a rešta astałasia na dware. Tyja, što astalisia na dware, zusim nie mahli prymać učaścia ŭ wybarach. Da ich tolki dachodzili niapeŭnyja hałasy ab tym, što dziejałasia ŭ chacie. Kali tyja, što stajali na dware, niejak dawiedalisia, što ŭ kamitet wybrany aprača ks. dziekana Šepeckaha i niekatorych sialan, panskich padłyžnikaŭ, jašče i pany, to nie mahli wycierpieć hetkaha narušeńnia swajho prawa, wyłamali siakie ani dźwiery klabani i razahnali ŭsich tych, što byli ŭ chacie.

Miascowy.

Wialikija Salečniki (ad našaha karespandenta). Tut adbylisia ŭ klabanii schody, **kab arhanizawać parachwijalny kamitet.** Kamitet manilisia rabić razam z panami. Adnak sialanie, nia wieručy panom, wostra wystupili proci hetkaha kamitetu. Takim paradkam z prajektawanaj arhanizacyi ničoha nia wyjšla

PARUDOMINA. (Karespandencyja da „Homana“). 30 listapada dawiałosia mnie pryjechać u miastečka Parudomina. Tutejšyja žychary pačali mnie

Sielanie-biełarusy Hrodnienščyny!

Smat biady, i niadoli pryšłosia naciarpiecca našamu kraju. Wajna spaliła našyja wioski, pazabiwała lepšych, zdarawiejšych ludziej, spustošyła i razaryła ŭsiu niaščasnuju Hrodnienščynu. Rasiejskaje načalstwa wyhnała z rodnych chataŭ sotni tysiač ludziej i zrabiła z haspadaroŭ biazdomnych biežancoŭ. Ichnymi mahiłkami zasieleny ŭsie darohi Maskoŭščyny i Sybiru, a z ichnych ślozaŭ moža-b sabrałasia całaje mora.

Ale nadychodziać lepšyja časy. Wajna skončyłasia. Cary i pany, jakija jaje pačali, dosyć užo pakarany za hetaje złačynstwa. Na ŭsim świecie walacca carskija pasady, kančajecca panawańnie panoŭ i narody sami zawodziać dla siabie jak najlepšyja paradki. Paśla usiaje našaje niadoli dabjomsia swajho i my, sialanie-biełarusy. Zawiadziom i my ŭ siabie lepšyja demakratyčnyja paradki. Sam pracoŭny narod budzie panawać na Biełarusi, a nia žmienka panoŭ. Ziamla budzie naležač tym, chto sam na joj pracuje. Naš narod i našuju biełaruskuju mowu buduć pawažać naroŭni z inšymi. Sam biełarus budzie haspadarom, a nie parabkam na swajoj ziamli.

Ale nadta my jašče słabyja i ciomnyja i lohka nas ašukać našym woraham. A jany nia dremiać dy kujuć puty žaleznyja na nas i na našuju wolu. Pany-palaki, što panajechali da nas z Polščy, dahetul waładali blizka-što paławinaju našai ziamli. Daŭniej jany trymali naš narod u panščynie, a ciapier biełarus ciomny i hałodny sam musić pradawać i pot swoj lić dziela ich karyści. Ašukanstwam zabrali pany ziamlu i trymali swaju ŭładu nad narodam. Ciapier jany, čujučy kaniec swajoj raskošy, prabujuć jašče raz ašukać ciomny narod. Jany ŭhawarywajuć biełarusoŭ-katalikoŭ, kab tyja zapisywalisia na palakoŭ i dałučalisia da Polščy. Hetym jany spadziajucca utrymać pry sabie ziamlu. Jak raz takuju samuju štuku robiać z prawasłaŭnymi biełarusami inšyja prybłudy—rasiejskija čynoŭniki. Hetyja chočuć adnawić daŭniejšyja paradki i pasadzić nam na šyju maskoŭskaha cara. Jany soładka śpiawajuć (jak raz, jak i palaki) byccam jany baroniać prawasłaŭnuju wieru i narod. Ale heta niapraŭda. Jany baroniać tolki swaje majontki, što im cary parazdawali, dy swajo daŭniejšaje panawańnie nad nami. Dałoŭ-ža tych, chto ašukiwaje biełarusoŭ! Jadyny i niepadzielny Narod Biełaruski. Wiera nijak nia moza słužyć pryčynaju, jakaja b swaryła biełarusoŭ. Usie my i prawasłaŭnyja i kataliki—adzin narod, dzieci adnaje Matki-Biełarusi, bo adnoju mowaju haworym, bo my adnaje krywi. Chto swaryć biełarusoŭ, toj ašukaniec i worah naš najhoršy.

Polskija pany i ichnyja najmity ciahnuć nas i naš kraj da Polščy. Maskoŭskija pany i čynoŭniki ciahnuć da Rasiei. A što skažam my, biełarusy, jany nia pytajuć. Robicca strašny hwałt nad našym narodam. Iznoŭ nas chočuć zakawać u łancuhi, jakija skinuli ŭsie narody świetu i jakija z nas zwalilisia. Dyk treba nam baranicca. Treba kryknuć na ŭwieś świet: nie damosia! Hodzie kryŭdy, hodzie našych ślozaŭ i potu papili palaki i rasiejcy!

Braty sialanie! Usie narody sami pastanaŭlajuć ab swajoj doli. Treba i nam heta zrabić. Treba nam źjechacca z usiaho kraju dy padumać ab swaich sprawach i pastanawić, čaho my chočam. Woś dzela hetaha Hrodnienski Biełaruski Kamitet pastanawiŭ sabrać **u Hrodnie 15 dziekabra hetaha hodu Biełaruski Sialanski Źjezd** z usiaje Hrodnienskaj huberni i Aŭhustoŭskaha pawietu, jaki tak sama naležyć da Biełarusi. Kožnaja wołaść i kožyn horad pawinny prysłać na hety źjezd **pa try čaławieki** swaich wybarnych deputataŭ. Jany i zrobiać pastanowu, jak budzie dalej, zrobiać u nas taki samy demakratyčny ład, jak na ŭsim świecie, buduć hawaryć i ab ziamli, ab tym jak zrabić, kab jana adyjšła da pracoŭnaha narodu, jak i kali sklikać Ustanoŭčy Sojm, katory užo zrobić paradak nazaŭsiody, Buduć abhaworany i sprawy biežancoŭ i adbudowa spalenych abo paruchanych haspadarak. Zjezd wybiera Biełaruskuju Hrodnienskuju Radu, jakaja budzie piłnawać pastanowaŭ Zjezdu i prawodzić ich u žyćcio.

Pračnieciesia, braty sialanie! Ništo nia moža zatrymać was ad pasyłki delehataŭ na Zjezd. Hlańcie nawakoł! Usie narody ŭzialisia za swaje sprawy. Nielha čakać i nam. Taki čas redka zdarajecca, kali narod saŭsim wolna moža dabicca swajho. Chto nie prapuścić hetaha času, tamu budzie dobra, a chto prapuścić,—taho buduć klaści i dzieci i ŭnuki.

5 dziekabra 1918 h. **Hrodnienski Biełaruski Kamitet.**
h. Hrodna.

apawiadać, što ksiandzy-palaki razam z panami wymahajuć ad ich padpiski na pryłučeńnie da Polščy i što ŭ niadzielu, 1 śniežnia maje adbycca schod usich wiosak Parudominskaj parachwii.

U niadzielu sabrałosia mnoha narodu. Ksiandzy: tutejšy, z Rudomina i z Prudzišča razam z polskimi panami pačali miž ludźmi šyrokuju ahitacyju za padpisku da Polščy. Inšyja z ahitataraŭ pužali, što tych, chto nie padpišacca, polskija legiony pryduć i buduć bić nahajkami. Ludzi pačali raspytawacca mianie, ci heta praŭda, — i ja im rastłumačyŭ, što ŭsio henaje — brachnia, dy što biełarusy i ličwiny ŭžo pačali budawać swajo ŭłasnaje haspadarstwa i ŭžo majuć swaich ministraŭ. Tady sialanie paśmialeli i prasili mianie pajści razam z imi na schod, sklikany palakami.

Kali ja tudy pryjšoŭ, palaki sustreli mianie wielmi nieprychilna, — a jak skazaŭ, što budu baranić intaresaŭ biełarusaŭ i ličwinoŭ, jakija supolna pracujuć nad wyzwaleńniem swajej Baćkaŭščyny, dyk ks. Słyčko rasčyniŭ wakno i skazaŭ: „Tam tabie miesca budawać Biełaruś i Litwu, a tut — Polšča!“

Na hetym bruncie ŭ nas uźniałasia sporka wielmi wostraja, dy narod krepka pastajaŭ za mianie. Tady prystupili da wybaraŭ. Polskija pany i ksiandzy prajektawali wybrać za staršyniu kamiteta parudominskaha ksiandzia i dwoch palakoŭ u členy, dy 7 sialan. Paśla majej pramowy narod heta adkinuŭ. Nawhuł, ludzi paśmialeli: spamiž sialan pačali wystupać pramoŭcy, jakija hawaryli proci polskaha panawańnia.

U kamitet wybrali 9 biełarusaŭ i 1 ličwina.

W.

Jak mściacca polskija pany.

Wioska Windziuny, Wilenskaha p. Šumskaj woł. Wioska hetaja świadomaja. Tut kožny znaje, što jon biełarus i čaho jamu patreba. Niama dziwa, što hetkaja wioska pieršaja pačała dumać ab arhanizacyi wołaści. Jak pačałasia rewalucyja, dyk Windziuny pieršyja pačali kazać, što panskija polskija kamitety mohuć być škodny dla sialan i što kaniečna patrebna wybirać wałasnyja kamitety. Za heta windziancaŭ pany i šumski probašč (chaj jamu Boh daruje) nazywali bolšewikami, chоć Windziuny heta biełaruskaja zusim spakojnaja wioska, dzie nijaki bolšewizm niemahčymy. Naapošku pany ŭsio-ž tki spahnali złość na sialanach. Sialanin z wioski Windziun, Fanustyn Macutkiewič, razdawaŭ biełaruskija adozwy, kotoryja klikali da arhanizacyi. Ab niemcach u adozwach zusim nawiet i hutarki nia było. Polskija-ž pany ŭdali sialanam, byccam adozwy klićuć bić niemcaŭ, i F. Macutkiewiča žandary aryštawali.

Hetak robiać pany ciapier pry niemcach, a što było b, kab było ichnaje polskaje wojska? I što staniecca z biednym Macutkiewičam?

Sialanin.

Krajowy uniwersytet.

U krajowym uniwersytecie ŭ Wilni, jaki pa zahadu Taryby maje być adkryt 1 studnia 1919 h., na fakultecie socyalnych nawuk maje być katedra biełaruskaj historyi, literatury i mowy.

Ab wychadzie niemcaŭ.

Z peŭnaj krynicy nakazywajuć, što ŭ najbližejšym časie ždać wychadu niamieckich wojsk z Litwy nie prychodzicca.

Likwidacyja i wychad niamieckich pramysłowych bankaŭ i inšych ustanoŭ tłumačycca pierachodam administracyi kraju z niamieckich ruk u miascowyja i nie pradwiaščaje blizkaha wychadu niamieckich wojsk.

Ab časie akančacielnaha wychadu niemcaŭ z našaha kraju pakul-što ničoha skazać nielha, — ale ŭ kožnym prypadku jon adbudziecca nie raniej studnia miesiaca 1919 hodu.

HORADNA. Z pryčyny likwidacyi niamieckaha upraŭleńnia Biełastok-Hrodnia 7 śniežnia zakryŭsia.

BIEŁA WIEŚ. Tartarki, matory, lokomobili, wuzka-kalejnyja tory i 50 rabočych kaniej z wazam, jakija znachodziacca ŭ Bieławieżskaj puščy, raspradajucca pa wolnych cenach.

SUWAŁKI. 5 śniežnia tut zhareła wašaprudka.

DORPAT. 5.XII. Niamieckija prafesary pakinuli tutejšy uniwersytet. Astajucca tolki prafesary-niemcy z Bałtyckaha kraju.

LIBAWA. Anhlicki fłot stać na rejdzie zwonku. Dessantu nia budzie. Anhlicki fłot wyjaždžaje hetymi dniami na poŭnač.

Z Ukrainy.

KIEU. 4.XII. Minister zahraničnych spraŭ, Afanašjew, zajawiŭ karespandentam hazet, što dola jak Ukrainy, tak i ŭsiaje Rasiei zaležyć ad sajuźnikaŭ. Kali ukrainskija nacyjanalisty dačasu i pierawažać, dyk akančacielnaja raźwiazka pytańnia ab Ukrainie zaležyć ad Sajuźnikaŭ. Kožnaja pabieda nacyjanalistaŭ tolki pawialičyć mieru ślоz i niaščaściaŭ ukrainskaha narodu. Afanašjew pierakonan, što Rasieja znachodzicca napieradodni swaje adbudowy. Pytańnie tolki ab tym ci Rasieja adbudujecca, jak zdarowy arhanizm, ci jak niedarodak.

BAZEL. 5.XII. Ukrainskaje Telehrafnaje Biuro nakazawaje, što Kijeŭ paśla wostraj bitwy papoŭ u ruki nacyjanalistaŭ, jakija ŭziali ŭ pałon 10.000 sałdatoŭ i 500 aficeraŭ z armii Skoropadskaha.

BIERDIANSK. U hazecie niamieckich kołonistaŭ «Neue Nachrichten» sajuźniki nadrukawali adozwu, u jakoj kažuć, što u niamieckim wojsku na Ukrainie bačuć abaroncaŭ ładu i nia buduć da ich adnasicca, jak da woraŭ. Bolšewikoŭ na Ukrainie i ŭ Wialikarasiei abjaŭlajuć pazbaŭlenymi apieki zakonaŭ.

Denikin zahadaŭ kožnaha dziasiataha sałdata Sawieckaj armii wiešać biez suda.

Z Finlandyi.

HELSINGFORS. 4.XII. Niamiecki pałkoŭnik v. Reder, načalnik heneralnaha štabu finlandzkaj armii, na žadańnie sajuźnikaŭ wyšaŭ u adstaŭku.

HANGE. 6.XII. Siahońnia wyjechaŭ pieršy transport niamieckich wojsk z Finlandyi. Ewakuacyja peŭnie zakončycca 15 abo 16 śniežnia.

Z usiaho świetu

NJU-ORK. Lansing zajawiŭ, što ŭsie sporki ab tym, chto byŭ winawajcam wajny, ni da čaho dawiaści nia mohuć. Bolš ważnaja sprawa-heta zaniacca ciapier pytańniem ab adradžeńni čałowiečastwa. Swaim prajektam sajuzu narodaŭ Wilson pakazaŭ darohu, pa jakoj treba iści.

LONDON. Hieneralny dziaržaŭny prakuror Smis u wyborčaj pramowie zajawiŭ, što Anhlija nie addaść ni niamieckich kałonij, ni Messopotamii.

BERLIN. (W.T.B.) 7.XII. Francuskija hazety adnahałosna i, jak widać, pa zahadu źwierchu, zajaŭlajuć, što anhlicka-francuska-belhijski sajuz budzie stanawić asnowu budučaj suświetnaj palityki. „Temps“, „Journal de Debats“, „Action Francaise“ zajaŭlajuć, što da Belhii pawinien być dałučany halandzki Limburg, Luksemburg i lewy bierah Šeldy. Hazety pišuć, što pytańnie ab Šeldzie ciapier užo nie teoretyčnaje, a wielmi realnaje pytańnie.

«Echo de Paris» z swajho boku nakazywaje, što Francyja budzie damahacca wydačy niamieckich parachodaŭ, jakija znachodziacca ŭ sajuźnickich portach, kab pry ich pomačy zachawać dla Francyi naležnaje jej pamiž tarhowymi nacyjami miesca.

BERLIN (W.T.B.) 6.XII. Anhlija ŭ Kopenhazie zajawiła, što nie dapuścić bolš niamieckaha sudachodztwa ŭ Bałtyckim mory. Hety krok Anhlii — niačutaje narušeńni umowy ab zamireńni.

WILHELMSHAFEN. 6.XII. Siudy prybyŭ anhlicki fłot. Anhlicki admirał Braŭning pradłažyŭ jawicca da jaho delehacyi ad niamieckaha fłotu.

AMSTERDAM. 5.XII. Niamiecki naśliednik zajawiŭ karespandentam hazet, što Niamieččyna prajhrała suświetnuju wajnu jašče ŭ wosieni 1914 hodu. Niespadziawana šybkaja mobilizycyja rasiejskaha wojska, niazdolnaść aŭstryjakaŭ zadziaržać rasiejcaŭ pry pieršym nacisku dawiali da ruiny plan niamieckaha štabu, mieŭšy na mecie razhramić Francyju da pačatku stanoŭčaha rasiejskaha nastupleńnia. Winu za sioletniuju katastrofu naśliednik uskładaje na Ludendorfa, katory, prykrywajučysia pawahaj Hindenburga, pa dyktatarsku kirawaŭ nia tolki wajennymi, ale i palityčnymi sprawami.

BERLIN. 8.XII. Feldmaršałak Hindenburg apawieščaje, što ŭsie wojski z Zachodniaha frontu wiarnulisia ŭ naznačany čas u swaje harnizony 20 dywizij astajecca na hranicy neutralnaha pojasa dziela staroży i palicejskaj służby. Dziela abarony uschodnich prawincyj tudy pasłany niekalki dywizij, jakija ŭžo prybyli ŭ zahadanyja miescy.

BERLIN. 6.XII. Italjanski ŭrad konfiskawaŭ dom niamieckaha pasolstwa ŭ Rymie. Niamiecki ŭrad padaŭ pratekst proci hetaha.

BERLIN. (W.T.B.) 6.XII. Čyślenaje wojska akružyła dom, dzie zasiadaŭ spaŭniajučy kamitet. Tolki paśla taho, jak dziela abarony jaho źbiehłasia niekalki tysiač matrosaŭ i rabotnikaŭ, wojska adtul adyšłosia.

Miž staronnikami hrupy „Spartak“ (bolšewikami) i ŭradowym wojskam učora była krywawaja styčka. Spamiž demonstrantaŭ zabity 16, ranieny 15 asob.

ROTTERDAM. (W.T.B.). 6.XII. Pačałasia zabastoŭka 100.000 rabotnikaŭ bawaŭnianych fabryk na ekanamickim hruncie.

BERLIN. Pruskaje ministerstwa kultu zahadała cyrkularam dyrektarom siarednich škoł nie praciwicca twareńniu rad wučniaŭ — z tym, kab rady nie zanimalisia palitykaj, a tolki ŭnutranymi sprawami školnaha žyćcia.

BERLIN. (W.T.B.). 4.XII. Z roznych miesc z prawincyi prychodziać pratesty proci betkaha poznaha naznačeńnia nacyjanalnaha sabrańnia.

Urad Oldenburga damahajecca sazywu jaho nie paźniej pačatku studnia. Z Rejnskaj prawincyi i Westfalii prychodziać zajawy, što kožyn dzień zaciažki pahražaje całaści imperyi, bo na paŭdnia i na zachodzie niezdawolstwa Berlinam i separatyzm usio bolej uzrastajuć.

Apawiaščeńnie.

1) Tymčasowyja świadoctwy 5% pazyčkowych zapisaŭ VIII. wajennaj pazyki mohuć być zamienieny na pastajanyja ablihacyi z pracentnymi kuponami pačynajučy ad

2 śniežnia sioletniaha hodu.

Zamiena adbywajecca u **«Umtauschstelle für die Kriegsanleiben» Berlin W 8, Berhensfrasse 22.** Apryč taho zamiena adbywajecca uwa ŭsich addziełach Imperskaha Banku, dzie jość kassy, **da 15 lipnia 1919 h.** Paśla hetaha času tymčasowyja ablihacyi možna mianiać tolki biezpasredna ŭ «Umtauschstelle für die Kriegsanleihe» ŭ Berlinie.

Tymčasowyja ablihacyi treba padawać razam sa spisami, ułožanymi pawodłuh cennaści, a ŭ miežach kožnaje hrupy pawodłuh numeroŭ u służbowyja hadziny prad abiedam u pamianutych ustanowach. Błanki možna atrymać u addziełach Imperskaha Banku.

Firmy i kassy, padajučy pazyčkowyja ablihacyi, pawinny staŭlać na ich swaju piačatku nad numeram ablihacyi.

2) Zamiena tymčasowych $4^1/_2\%$ skarbowych zapisaŭ VIII wajennaj pazyki i $4^1/_2\%$ skarbowych zapisaŭ 1918 hodu seryja VIII. adbywajecca zhodna z našaj apawieštkaj z pačatku hetaha miesiaca pačynajučy ad.

4 listapada siol. h.

u „Umtauschstelle für die Kriegsanleihen“, Berlin W 8, Berhenstrasse 22 a takža wa ŭsich addziełach Imperskaha Banku, dzie jość kassy.

Značnaje čysło tymčasowych świadoctw daŭniejšych wajennych pazyk dahetul nie zamienieny. Władzielcy pryzywajucca hetyja tymčasowyja świadoctwy dziela swaje-ž karyści padawać dziela zamieny ŭ «Umtauschstelle für die Kriegsanleihen», Berlin W 8, Berhrenstrasse 22.

Berlin, u listapadzie 1918 h.

REJCHSTBANK-DIREKTIUM
Havenstein. v. Grimm.

Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwa «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.